Nr 16

Kulturutskottets betänkande i anledning av motioner om statsbidrag till viss del av verksamheten vid Göteborgs museer m. m.

Motionerna

I motionen 1973:35 av herrar Torwald (c) och Bengtsson i Göteborg (c) hemställs att riksdagen

1. hos Kungl. Maj:t anhåller dels om utredning av omfattningen av och kostnaderna för sådan verksamhet vid Göteborgs museer som är av riks- eller västsvensk karaktär eller som i första hand tillgodoser utbildnings- och/eller forskningsaktiviteter, dels om förslag till 1974 års riksdag i anledning av utredningens resultat,

2. i avvaktan på resultatet av nyssnämnda utredning anvisar 1 milj. kr. i statsbidrag för år 1973 såsom ett bidrag dels till täckande av Göteborgs museinämnds kostnader för verksamhet av riks- eller västsvensk karaktär, dels för tillgodoseende av utbildnings- och/eller forskningsaktiviteter.

I motionen 1973:906 av herr Källstad m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en skyndsam undersökning om förutsättningarna och möjligheterna för statligt stöd till den riksbetonade verksamheten vid Göteborgs museer samt undersökning om möjligheten till statligt övertagande av markfaunainventeringen vid naturhistoriska museet i Göteborg.

Till stöd för yrkandena i motionen 1973:35 har framhållits att huvuddelen av Göteborgsmuseernas samlingar och verksamhet är av intresse inte bara för Göteborgs kommun utan för hela – eller i vart fall stora delar av – landet. Göteborgs museer täcker ungefär samma ämnesområden som de större statliga museerna i Stockholm och fyller motsvarande statliga museifunktioner i Västsverige. I motionen omnämns bl. a. naturhistoriska museets markfaunainventering och uttalas att detta kostnadskrävande inventeringsarbete, som påbörjades 1921, bedöms få en allt större samhällelig betydelse av rikskaraktär från naturresurs- och miljövårdssynpunkt. Inventeringsmaterialet erbjuder helt unika jämförelsemöjligheter som kan anknytas till naturvårdsplaneringen. Såväl personal- och lokalbehov som kostnader är emellertid nu så stora att de kan äventyra museets övriga verksamheter om inte bättre statligt stöd kan utverkas.

Även i motionen 1973:906 betonas kraftigt att verksamheten vid Göteborgs museer inte bara har lokal betydelse. Motionärerna anser att den riksomfattande betydelsen av verksamheten vid dessa museer och kostnaderna härför är av sådan storleksordning att det inte förefaller rimligt att Göteborgs kommun ensam skall stå för omkostnaderna. Det förefaller skäligt att staten stöder denna kulturella verksamhet, men

någon ståndpunkt i denna fråga kan inte tas utan en noggrann undersökning av omfattningen av den riksbetonade verksamheten samt den som har mera lokal och regional karaktär. Motionärerna förordar en skyndsam undersökning av dessa förhållanden vartill också hör frågan om vilken omfattning utbildnings- och forskningsverksamheten vid museerna har och dennas betydelse för samhället i stort.

Enligt motionärernas mening bör också en undersökning göras om möjligheterna till statligt övertagande av markfaunainventeringen vid naturhistoriska museet.

Vissa uppgifter angående Göteborgsmuseerna

Sedan 1968 finns i Göteborg en kommunal museinämnd under vilken f. n. lyder följande åtta museer: arkeologiska, historiska, etnografiska, naturhistoriska och teaterhistoriska museerna, konstmuseet, industrimuseet samt Röhsska konstslöjdmuseet. Under 1974 förväntas även sjöfartsmuseet, som är ett stiftelsemuseum stött av kommunala bidrag och donationer, bli inordnat under museinämnden.

Om verksamheten vid ifrågavarande museer inhämtas följande ur en inom museinämndens kansli upprättad promemoria.

Museernas samlingar representerar i stor utsträckning Västsverige. Undantag är historiska museets Göteborgssamlingar som är helt lokala. Konstmuseet, Röhsska konstslöjdmuseet och naturhistoriska museet har en svensk-nordisk-internationell profil. Etnografiska museet har internationella bassamlingar. Sjöfartsmuseets bassamlingar berör både nationell och internationell sjöfart. Museerna täcker ungefär samma ämnesområden som de större statliga museerna i Stockholm och fyller motsvarande statliga museifunktioner i Västsverige.

Statens kostnader för museiverksamhet i riket under 1970 var 43 milj. kr., varav ca 38 milj. kr. gick till de centrala riksmuseerna i Stockholm och ca 2 milj. kr. till landsantikvarieorganisationen ute i landet. Göteborgs kommun lämnade 1970 ca 8 milj. kr. till sin museiverksamhet men erhöll inte något statsbidrag till densamma. Däremot ställer arbetsmarknadsstyrelsen arkivarbetare till förfogande. Kostnaden härför var 1970 för de museer som lyder under museinämnden 550 000 kr. och för sjöfartsmuseet ca 200 000 kr.

Beräkningar 1970 över museibesökarnas hemvist visar att ca 50 % kommer från Göteborg, 20 % från de tre grannlänen, 25 % från riket i övrigt och 5 % från utlandet. Sjöfartsmuseets besökare är i än högre grad riksbesökare. Riksutställningars undersökningar visar att mer än hälften av landets museibesök äger rum i Stockholm/Göteborg/Malmö.

1970 hade museerna i Göteborg totalt 753 000 besök och museerna i Malmö 258 000 besök. De kommunala museerna i Stockholm hade 271 000 besök och de större statliga museerna där 1 400 000.

Museilektorsverksamheten vid Göteborgs museer riktar sin insats mot skolor och bildningsorganisationer och bedrivs med helt kommunala medel. Ca 30 % av skolbesöken kommer från orter utanför kommunen. På sjöfartsmuseet är motsvarande siffra ca 60 %.

Om den markfaunainventering som omnämns i båda motionerna har inhämtats följande.

Vid naturhistoriska museet i Göteborg påbörjades 1921 en inventering av vissa lägre marklevande djurgruppers utbredning och förekomstsätt. Projektet har fortgått alltsedan dess och efter hand utvecklats till en av de mest omfattande inventeringarna i svensk zoologisk historia.

Inventeringen syftar till att klarlägga faunans mönster: utbredningsförhållanden, variationer i frekvens och individrikedom osv. mot bakgrund av naturförhållandena. Den har från naturresurs- och miljövårdssynpunkt samhällelig betydelse av rikskaraktär. Det insamlade materialet erbjuder helt unika jämförelsemöjligheter som kan anknytas till naturvårdsplaneringen och visar bl. a. att de negativa förändringarna i den natur inventeringen vill kartlägga antagit alarmerande dimensioner. Därigenom har dess värde och betydelse för samhället ökat.

Den omfattning arbetet fått har efter hand blivit mycket betungande för Göteborgs naturhistoriska museum. Det tar arbetskraft och lokalutrymmen från den kommunala museiverksamheten, och det framhålles därför som önskvärt att staten övertar verksamheten i dess helhet, vilket för staten skulle innebära en merkostnad som kan uppskattas till ca 100 000 kr.

1965 års musei- och utställningssakkunniga

I betänkandet Museerna (SOU 1972:45) behandlar 1965 års musei- och utställningssakkunniga bl. a. Göteborgsmuseernas uppgifter och ekonomiska ställning. De sakkunniga uttalar sig i princip för ett bidrag av statsmedel till museiverksamheten i Göteborg. I betänkandet som f. n. remissbehandlas anförs bl. a. följande.

Den ekonomiska insats i museiverksamheten som görs av Göteborgs kommun får betraktas som motiverad i första hand med tanke på kommunens egna behov. Statsmakterna måste emellertid också erkänna Göteborgsmuseernas roll som institutioner med mer än en rent kommunal uppgift. De anspråk som av kultur- och forskningspolitiska skäl måste ställas på att Göteborgs museer inom olika områden vidmakthåller och intensifierar sin verksamhet kan ej tillgodoses utan ett väsentligt ökat ekonomiskt tillskott. Det är från rättvisesynpunkt ofrånkomligt, att en viss del härav måste ställas till förfogande av staten.

Det är önskvärt att ett statsbidrag för Göteborgs museer utbetalas som årligt bidrag. Beträffande de närmare villkoren för detta är det icke möjligt för de sakkunniga att lämna direkta förslag. Frågan härom måste givetvis dryftas i förhandlingar med kommunen. Det är också först i samband härmed som statsbidragets storlek kan avhandlas.

De sakkunniga avser icke att föregripa resultaten av de förhandlingar mellan staten och Göteborgs kommun, som måste förutsättas komma till stånd. De finner sig dock ej helt kunna underlåta att redovisa sin uppfattning rörande storleken av det belopp, som kan komma att fordras för ett statligt stöd till Göteborgs museiväsen. De har såsom en förberedande rekommendation beslutat förorda en bidragssumma om 2 milj. kr. per år.

Utskottet

Av det föregående har framgått att museiverksamheten i Göteborg både är mycket omfattande och spänner över många olika områden. Det kan också på goda grunder hävdas att verksamheten till viss del går utöver

vad som normalt är att betrakta som en primärkommunal uppgift. Mot den bakgrunden har 1965 års musei- och utställningssakkunniga i sitt senast avgivna betänkande i princip uttalat sig för ett statsbidrag till verksamheten. Remissbehandlingen av detta betänkande pågår f. n. och bör enligt utskottets mening inte föregripas av riksdagen. Bl. a. med hänsyn härtill kan utskottet inte tillstyrka yrkandet i motionen 1973:35 om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 1 milj. kr. Ej heller anser sig utskottet under pågående remissbehandling böra tillstyrka vare sig yrkandet i samma motion om utredning och förslag till 1974 års riksdag eller de därmed nära sammanhängande yrkandena i motionen 1973:906 om vissa undersökningar. Utskottet förutsätter emellertid att frågan om statligt bidrag till Göteborgs museer för sådan verksamhet som är av rikskaraktär kommer att framdeles prövas i positiv anda i samband med att ställning tas till nyssnämnda betänkande i övrigt.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. avslår motionen 1973:35 i vad avser anvisande av ett anslag av 1 milj. kr.,
2. avslår motionerna 1973:35 och 1973:906, förstnämnda motion i vad avser utredning och förslag till 1974 års riksdag.

Stockholm den 3 april 1973

På kulturutskottets vägnar
LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Källstad (fp), fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), herrar Sundman (c), Zachrisson (s), fru Frænkel (fp), herrar Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), fru Johansson (s), herr Nisser (m) och fru Nordlander (vpk).

GOTAB 73 3630 S Stockholm 1973